

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

8. května 2013*

„Volný pohyb osob — Nařízení (EHS) č. 1612/68 — Článek 12 — Rozvedený manžel státního příslušníka členského státu, který pracoval v jiném členském státě — Plnoleté dítě pokračující ve studiu v hostitelském členském státě — Právo pobytu rodiče, který je státním příslušníkem třetího státu — Směrnice 2004/38/ES — Články 16 až 18 — Právo trvalého pobytu rodinných příslušníků občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu — Legální pobyt — Pobyt založený na uvedeném článku 12“

Ve věci C-529/11,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London (Spojené království) ze dne 2. června 2011, došlým Soudnímu dvoru dne 17. října 2011, v řízení

Olaitan Ajoke Alarape,

Olukayode Azeez Tijani

proti

Secretary of State for the Home Department,

za přítomnosti:

AIRE Centre,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta (zpravodajka), předsedkyně senátu, G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev a J. L. da Cruz Vilaça, soudci,

generální advokát: Y. Bot,

vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 13. listopadu 2012,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za O. A. Alarape a O. A. Tijaniho Z. Jafferjim, barrister,

— za AIRE Centre A. Weissem, legal director, a A. Berry, barrister,

* Jednací jazyk: angličtina.

- za vládu Spojeného království H. Walker, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s F. Saheed a B. Kennellym, barristers,
  - za dánskou vládu C. Vangem, jako zmocněncem,
  - za Evropskou komisi C. Tufvesson a M. Wilderspinem, jako zmocněnci,
- po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 15. ledna 2013,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 12 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 (Úř. věst. L 158, s. 77; Zvl. vyd. 05/05, s. 46, dále jen „nařízení č. 1612/68“), a čl. 16 odst. 2, čl. 17 odst. 3 a 4, jakož i článku 18 uvedené směrnice 2004/38.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi O. A. Alarape a jejím synem O. A. Tijanim na jedné straně a Secretary of State for the Home Department (dále jen „Secretary of State“) na druhé straně, který se týkal rozhodnutí Secretary of State odmítnout jejich žádosti o získání práva trvalého pobytu ve Spojeném království na základě směrnice 2004/38.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 1612/68

- 3 Článek 12 nařízení č. 1612/68, který nepatřil mezi ustanovení tohoto nařízení zrušená směrnicí 2004/38, stanovil:

„Děti státního příslušníka členského státu, který je nebo byl zaměstnán na území jiného členského státu, mají přístup k obecnému, učňovskému a odbornému vzdělání za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu, pokud tyto děti mají bydliště na jeho území.

Členské státy budou podporovat podněty umožňující těmto dětem získávat uvedené vzdělání za co nejlepších podmínek.“

Směrnice 2004/38

- 4 Článek 2 směrnice 2004/38, nadepsaný „Definice“, zní:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

- 1) ‚občanem Unie‘ osoba, která je státním příslušníkem některého členského státu;
- 2) ‚rodinným příslušníkem‘:
  - a) manžel nebo manželka;

[...]

- c) potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami, a takoví potomci manžela či manželky nebo partnera či partnerky stanovení v písmenu b);

[...]

- 3) „hostitelským členským státem“ členský stát, do něhož se občan Unie stěhuje za účelem výkonu svého práva volného pohybu a pobytu.“
- 5 Kapitola III uvedené směrnice, nadepsaná „Právo pobytu“, zahrnuje články 6 až 15 této směrnice. Článek 6 se týká „práva pobytu po dobu do tří měsíců“.
- 6 Článek 7 směrnice 2004/38, nadepsaný „Právo pobytu po dobu delší než tři měsíce“, zní následovně:

„1. Všichni občané Unie mají právo pobytu na území jiného členského státu po dobu delší než tři měsíce, pokud:

- a) jsou v hostitelském členském státě zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými; nebo
- b) mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika; nebo
- c)
  - jsou zapsáni u soukromého či veřejného subjektu, akreditovaného nebo financovaného hostitelským členským státem v souladu s jeho právními předpisy nebo správní praxí z prvotního důvodu studia, včetně odborné přípravy, a
  - jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, a prohlášením nebo jiným podobným prostředkem podle své volby ujistí příslušný vnitrostátní orgán, že mají dostatečné prostředky pro sebe a své rodinné příslušníky, aby se po dobu jejich pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu; nebo
- d) jsou rodinnými příslušníky doprovázejícími nebo následujícími občana Unie, který splňuje podmínky uvedené v písmenech a), b) nebo c).

2. Právo pobytu stanovené v odstavci 1 se vztahuje rovněž na rodinné příslušníky doprovázející nebo následující v hostitelském členském státě občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, za předpokladu, že tento občan Unie splňuje podmínky stanovené v odst. 1 písm. a), b) nebo c).

3. Pro účely odst. 1 písm. a) si občan Unie, který již není zaměstnanou osobou ani samostatně výdělečně činnou osobou, ponechává postavení zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné v těchto případech:

- a) není dočasně schopen pracovat v důsledku nemoci nebo úrazu;
- b) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný poté, co byl zaměstnán více než jeden rok a je řádně zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání;

- c) je řádně zapsán jako nedobrovolný nezaměstnaný po skončení pracovní smlouvy na dobu určitou kratší jednoho roku nebo poté, co se během prvních dvanácti měsíců stal nedobrovolně nezaměstnaným, a zaregistrován u příslušného úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V tom případě si postavení pracovníka ponechává na dobu alespoň šesti měsíců;
- d) zahájí odbornou přípravu. Pokud není nedobrovolně nezaměstnaný, může si postavení pracovníka ponechat, pouze vztahuje-li se odborná příprava k jeho předchozímu zaměstnání.

4. Odchylně od odst. 1 písm. d) a odstavce 2 mají právo pobytu jako rodinní příslušníci občana Unie splňujícího podmínky odst. 1 písm. c) pouze jeho manžel či manželka, registrovaný partner či partnerka ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) a nezaopatřené děti. Na jím vyživované předky v linii přímé a takové předky jeho manžela či manželky nebo partnera či partnerky se použije čl. 3 odst. 2.“

- 7 Článek 12 směrnice 2004/38 nadepsaný „Zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě smrti nebo odjezdu občana Unie“ zní:

„1. Aniž je dotčen druhý pododstavec, není smrtí občana Unie nebo jeho odjezdem z hostitelského členského státu dotčeno právo pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky některého členského státu.

Před získáním práva trvalého pobytu musí dotyčné osoby splnit podmínky stanovené v čl. 7 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d).

2. Aniž je dotčen druhý pododstavec, nevede smrt občana Unie ke ztrátě práva pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a kteří před smrtí občana Unie pobývali v hostitelském členském státě jako rodinní příslušníci po dobu alespoň jednoho roku.

Právo pobytu dotyčných osob, které nezískaly právo trvalého pobytu, je podmíněno prokázáním skutečnosti, že jsou zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými nebo že mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, nebo již jsou v hostitelském členském státě považováni za rodinné příslušníky osoby splňující tyto požadavky. Pojem ‚dostatečné prostředky‘ je vymezen v čl. 8 odst. 4.

Takovým rodinným příslušníkům je zachováno právo pobytu na výlučně osobním základě.

3. Odjezd občana Unie z hostitelského členského státu nebo jeho smrt nevede až do ukončení studia jeho dětí ke ztrátě práva pobytu jeho dětí ani rodiče, který o děti skutečně pečuje, bez ohledu na jejich státní příslušnost, pobývají-li tyto děti v hostitelském členském státě a jsou zapsány ve vzdělávacím zařízení za účelem studia.“

- 8 Článek 13 směrnice 2004/38 nadepsaný „Zachování práva pobytu rodinných příslušníků v případě rozvodu, prohlášení manželství za neplatné nebo ukončení registrovaného partnerství“ zní:

„1. Aniž je dotčen druhý pododstavec, není rozvodem nebo prohlášením manželství s občanem Unie za neplatné ani ukončením registrovaného partnerství s ním ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. b) dotčeno právo pobytu jeho rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky některého členského státu.

Před získáním práva trvalého pobytu musí dotyčné osoby splnit podmínky stanovené v čl. 7 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d).

2. Aniž je dotčen druhý pododstavec, nevede rozvod nebo prohlášení manželství za neplatné ani ukončení registrovaného partnerství podle čl. 2 odst. 2 písm. b) ke ztrátě práva pobytu rodinných příslušníků občana Unie, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu, pokud:

- a) manželství nebo registrované partnerství podle čl. 2 odst. 2 písm. b) trvalo před zahájením řízení o rozvodu nebo o prohlášení manželství za neplatné nebo před ukončením registrovaného partnerství alespoň tři roky, z toho nejméně jeden rok v hostitelském členském státě; nebo
- b) na základě dohody mezi manželi nebo partnery podle čl. 2 odst. 2 písm. b) nebo na základě soudního rozhodnutí jsou manželovi či manželce nebo partnerovi či partnerce, která není státním příslušníkem žádného členského státu, svěřeny do výchovy děti občana Unie; nebo
- c) je to opodstatněno obzvláště obtížnými okolnostmi, například u osob, které se během manželství nebo registrovaného partnerství staly obětí domácího násilí; nebo
- d) na základě dohody mezi manželi nebo partnery podle čl. 2 odst. 2 písm. b) nebo na základě soudního rozhodnutí má manžel či manželka nebo partner či partnerka, který/kteřá není státním příslušníkem členského státu, právo na styk s nezletilým dítětem, a soud rozhodl, že tento styk musí být uskutečňován v hostitelském členském státě a po dobu nezbytně nutnou.

Právo pobytu dotyčných osob, které nezískaly právo trvalého pobytu, je podmíněno prokázáním skutečnosti, že jsou zaměstnanými osobami nebo osobami samostatně výdělečně činnými nebo že mají pro sebe a své rodinné příslušníky dostatečné prostředky, aby se po dobu svého pobytu nestali zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu, a jsou účastníky zdravotního pojištění, kterým jsou v hostitelském členském státě kryta všechna rizika, nebo jsou příslušníky rodiny osoby splňující tyto požadavky a tato rodina byla již založená v hostitelském členském státě. Pojem ‚dostatečné prostředky‘ je vymezen v čl. 8 odst. 4.

Takovým rodinným příslušníkům je zachováno právo pobytu na výlučně osobním základě.“

- 9 V kapitole IV směrnice 2004/38 nadepsané „Právo trvalého pobytu“ článek 16 nadepsaný „Obecné pravidlo pro občany Unie a jejich rodinné příslušníky“ zní následovně:

„1. Právo trvalého pobytu v hostitelském členském státě mají občané Unie, kteří tam nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let. Toto právo není vázáno na splnění podmínek stanovených v kapitole III.

2. Odstavec 1 se vztahuje rovněž na rodinné příslušníky, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a s občanem Unie v hostitelském členském státě nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let.

3. Nepřetržitost pobytu není dotčena dočasnou nepřítomností po dobu nepřesahující celkem šest měsíců v roce, nepřítomností delšího trvání z důvodu plnění povinné vojenské služby ani souvislou nepřítomností po dobu nejvýše dvanácti měsíců z důležitých důvodů, například z důvodu těhotenství nebo narození dítěte, vážné nemoci, studia či odborné přípravy nebo vyslání do jiného členského státu nebo třetí země zaměstnavatelem.

4. Již nabyté právo trvalého pobytu může být ztraceno pouze z důvodu nepřítomnosti v hostitelském členském státě po dobu delší než dva po sobě jdoucí roky.“

- 10 Článek 17 uvedené směrnice nadepsaný „Výjimky pro osoby již nepracující v hostitelském členském státě a jejich rodinné příslušníky“ stanoví pro tyto osoby a jejich rodinné příslušníky za určitých podmínek nabytí práva trvalého pobytu v hostitelském členském státě před dosažením pěti let nepřetržitého pobytu.

- 11 V téže kapitole IV článek 18 směrnice 2004/38 nadepsaný „Nabytí práva trvalého pobytu některými rodinnými příslušníky, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu“ zní:

„Aniž je dotčen článek 17, nabývají rodinní příslušníci občana Unie, na něž se vztahuje čl. 12 odst. 2 a čl. 13 odst. 2, kteří splňují podmínky uvedeného ustanovení, právo trvalého pobytu poté, co v hostitelském členském státě nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let.“

Právo Spojeného království

- 12 Nařízení z roku 2006 o imigraci (Evropský hospodářský prostor) [Immigration (European Economic Area) Regulations 2006, dále jen „nařízení z roku 2006“] vstoupilo v platnost dne 30. dubna 2006 a jeho účelem je provést do práva Spojeného království ustanovení směrnice 2004/38.

- 13 Článek 10 nařízení z roku 2006 zní:

„1) Pro účely tohoto nařízení se ‚rodinným příslušníkem, který si zachoval právo pobytu‘ rozumí osoba, která splňuje podmínky uvedené v odstavcích 2, 3, 4 nebo 5, s výjimkou odstavce 8.

[...]

5) Osoba splňuje podmínky tohoto odstavce, jestliže:

- a) již není rodinným příslušníkem oprávněné osoby v důsledku ukončení manželství nebo registrovaného partnerství uvedené oprávněné osoby;
- b) pobývá ke dni ukončení ve Spojeném království v souladu s tímto nařízením;
- c) splňuje podmínky uvedené v odstavci 6 a
- d) splňuje následující podmínky:
  - i) před zahájením řízení, které vedlo k ukončení manželství nebo registrovaného partnerství, trvalo manželství nebo registrované partnerství alespoň tři roky a během této doby manželé nebo registrovaní partneři pobývali ve Spojeném království alespoň jeden rok;
  - ii) bývalý manžel nebo registrovaný partner oprávněné osoby má svěřeno do výchovy dítě oprávněné osoby;
  - iii) bývalý manžel nebo registrovaný partner oprávněné osoby má právo navštěvovat dítě oprávněné osoby, které je mladší 18 let, a soud nařídil, aby toto právo bylo vykonáváno ve Spojeném království, nebo
  - iv) zvláště obtížné okolnosti, vyžadující zachování práva pobytu osoby ve Spojeném království, např. skutečnost, že se sama osoba nebo jiný rodinný příslušník stala obětí domácího násilí, když manželství nebo registrované partnerství ještě trvalo.

6) Podmínkou stanovenou v tomto odstavci je, že osoba

- a) není státním příslušníkem [Evropského hospodářského prostoru (EHP)] ale pokud by byla státním příslušníkem EHP, byla by zaměstnancem, osobou samostatně výdělečně činnou, nebo ekonomicky soběstačnou osobou v souladu s článkem 6, nebo
- b) je rodinným příslušníkem osoby, na kterou se vztahuje bod a).

[...]“

14 Pod nadpisem „Právo trvalého pobytu“ článek 15 nařízení z roku 2006 stanoví:

„1) Následující osoby získají právo trvalého pobytu ve Spojeném království:

- a) každý státní příslušník EHP, který pobýval ve Spojeném království podle tohoto nařízení nepřerušeně po dobu pěti let;
- b) každý rodinný příslušník státního příslušníka EHP, který sám není státním příslušníkem EHP, ale pobýval ve Spojeném království u státního příslušníka EHP podle tohoto nařízení nepřerušeně po dobu pěti let;
- c) každý zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná, kteří ukončili svou činnost;
- d) rodinný příslušník zaměstnance nebo osoby samostatně výdělečně činné, kteří ukončili svou činnost;
- e) každá osoba, která byla rodinným příslušníkem zaměstnance nebo osoby samostatně výdělečně činné, pokud
  - i) zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná zemřeli;
  - ii) rodinný příslušník bydlel u této osoby bezprostředně před její smrtí, a
  - iii) zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná pobývali ve Spojeném království nepřerušeně alespoň po dobu dvou let před svou smrtí, nebo pokud je tato smrt důsledkem úrazu nebo nemoci z povolání;
- f) každá osoba, která:
  - i) pobývala ve Spojeném království podle tohoto nařízení nepřerušeně po dobu pěti let a
  - ii) byla ke konci této doby rodinným příslušníkem, který si zachoval právo pobytu.

2) Jednou nabyté právo trvalého pobytu plynoucí z tohoto nařízení zaniká pouze nepřítomností ve Spojeném království trvajících déle než dva po sobě jdoucí roky.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 Olaitan A. Alarape se narodila dne 9. července 1970, její syn O. A. Tijani dne 28. února 1988, a oba jsou nigerijští státní příslušníci. Po svém zabydlení ve Spojeném království získali v červenci 2004 a srpnu 2005 povolení k pobytu jakožto manželka a potomek mladší 21 let nebo svěřený do výchovy občana členského státu, který byl zaměstnán na území jiného členského státu, přičemž ukončení platnosti těchto povolení bylo stanoveno na den 17. února 2009.
- 16 V době svého pobytu ve Spojeném království O. A. Alarape vykonávala samostatnou výdělečnou činnost na částečný úvazek, s měsíčním příjmem ve výši přibližně 1 600 GBP. Platila daně a pojistné na sociální zabezpečení.

- 17 O. A. Tijani se od svého příjezdu do Spojeného království plně věnoval dennímu studiu, nejdříve ve škole, dále na London Metropolitan University a konečně na London South Bank University. Ke dni podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce před Soudním dvorem byl řádně přijat na univerzitu v Edinburghu (Spojené království) k doktorskému studiu. Měl v úmyslu během školního roku bydlet v zásadě v Edinburghu. V průběhu let 2006 až 2008 pracoval na částečný úvazek.
- 18 Secretary of State rozhodnutím ze dne 29. ledna 2010 odmítl žádost žalobců v původním řízení o získání trvalého pobytu ve Spojeném království na základě směrnice 2004/38. Dne 16. února následujícího roku se O. A. Alarape rozvedla.
- 19 Žaloba podaná žalobci v původním řízení proti uvedenému rozhodnutí Secretary of State byla First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) zamítnuta z důvodu, že žalobci podle tohoto soudu neprokázali, že jejich rodinný příslušník, který je občanem Evropské unie, vykonával v dotčeném období ve Spojeném království práva plynoucí ze Smlouvy o ES, jelikož důkazy k tomuto předložené prokazují postavení dotčené osoby jako zaměstnance pouze pro období od dubna 2004 do dubna 2006. Tento soud rovněž odmítl argumentaci žalobců v původním řízení, podle které bylo údajně O. A. Alarape po rozvodu zachováno její právo pobytu a tímto zamítavým rozhodnutím bylo dále údajně porušeno jejich základní právo na respektování soukromého a rodinného života.
- 20 V rámci řízení o odvolání podaném před předkládajícím soudem proti uvedenému rozhodnutí First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) žalobci v původní řízení poprvé uplatnili argument založený na článku 12 nařízení č. 1612/68.
- 21 Předkládající soud má za to, že se First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) mohl dopustit nesprávného právního posouzení, když nepřezkoumal ve věci dotčené v původním řízení případný vliv článku 12 nařízení č. 1612/68. Uvádí, že takový vliv měl být přezkoumán z úřední povinnosti, takže okolnost, že tento článek nebyl v prvním stupni žalobci v původním řízení uplatněn, nemůže řízení ovlivnit.
- 22 Za těchto podmínek se Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), London, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je k tomu, aby byl rodič považován za ‚rodiče, který skutečně pečuje o své dítě‘, a měl tedy právo pobytu odvozené od práva pobytu dítěte staršího 21 let, které využívá svého práva na přístup ke vzdělání podle článku 12 nařízení č. 1612/68 [...], nutné, aby toto dítě
- a) bylo na tomto rodiči závislé,
  - b) pobývalo v domácnosti tohoto rodiče a
  - c) získávalo od rodiče citovou podporu?
- 2) Není-li za účelem nabytí takového odvozeného práva pobytu nutné, aby rodič prokázal, že jsou splněny všechny tři výše uvedené podmínky, stačí, aby prokázal, že je splněna jedna či dvě z nich?
- 3) Ve vztahu k [první otázce písm. b)] lze mít za to, že pobyt plnoletého studenta ve společné domácnosti s rodičem (rodiči) trvá, i když tento student nebydlí po dobu svého studia doma (s výjimkou prázdnin a příležitostně víkendů)?
- 4) Je ve vztahu k [první otázce písm. c)] nutné, aby citová podpora poskytovaná rodičem byla určité kvality (a sice blízká nebo fyzicky blízká) nebo postačuje, že spočívá v běžném citovém poutu mezi rodičem a plnoletým dítětem?

- 5) Měla-li osoba právo pobytu podle unijního práva na základě článku 12 nařízení č. 1612/68 [...] nepřetržitě po dobu více než pět let, zakládá takový pobyt nárok na nabytí práva trvalého pobytu podle kapitoly IV směrnice 2004/38/ES [...] o ‚právu trvalého pobytu‘ a na vydání pobytové karty podle článku 19 uvedené směrnice?“

K předběžným otázkám

K prvním čtyřem otázkám

- 23 Podstata prvních čtyř otázek, které je třeba zkoumat společně, tkví v tom, jaké podmínky musí splnit rodič dítěte staršího 21 let, které získalo přístup ke vzdělávání na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, aby mohl i nadále požívat odvozeného práva pobytu na základě téhož článku.
- 24 Zprv je třeba uvést, že dosažení plnoletosti nemá přímý vliv na práva přiznaná dítěti článkem 12 nařízení č. 1612/68, jak je vykládán Soudním dvorem, jelikož právo na přístup ke vzdělání stanovené v článku 12 nařízení č. 1612/68 a související právo pobytu dítěte trvají s ohledem na svůj cíl a účel až do doby, kdy dítě dokončí studia (rozsudek ze dne 23. února 2010, Teixeira, C-480/08, Sb. rozh. s. I-1107, body 78 a 79).
- 25 Vzhledem k tomu, že podle ustálené judikatury Soudního dvora zahrnuje rozsah působnosti článku 12 nařízení č. 1612/68 rovněž vysokoškolská studia, může dítě ukončit studia až po dosažení plnoletosti (viz výše uvedený rozsudek Teixeira, bod 80 a citovaná judikatura).
- 26 Co se dále týče odvozeného práva pobytu rodiče, je třeba připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že pokud děti mají na základě článku 12 nařízení č. 1612/68 právo pokračovat ve školní docházce v hostitelském členském státě, zatímco rodičům, kteří o ně pečují, hrozí ztráta práva pobytu, mohly by děti v případě, že rodičům bude odňata možnost pobývat v hostitelském členském státě po dobu jejich školní docházky, být zbaveny práva, které jim bylo přiznáno unijním zákonodárcem (viz rozsudek ze dne 23. února 2010, Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, C-310/08, Sb. rozh. s. I-1065, bod 30).
- 27 Rovněž již bylo rozhodnuto, že skutečnost, že se rodiče dotčených dětí v mezidobí rozvedli a že pouze jeden z rodičů je občanem Unie a již není migrujícím pracovníkem v hostitelském členském státě, nemá v tomto ohledu žádný vliv (viz rozsudky ze dne 17. září 2002, Baumbast a R, C-413/99, Recueil, s. I-7091, bod 63, jakož i Ibrahim a Secretary of State for the Home Department, citovaný výše, bod 29).
- 28 Co se dále týče odvozeného práva pobytu rodiče, který pečuje o dítě, které dosáhlo plnoletosti a vykonává své právo pokračovat ve vzdělávání v hostitelském členském státě, Soudní dvůr již rozhodl, že i když je dítě v zásadě považováno za schopné uspokojit své vlastní potřeby, právo uvedeného rodiče může nicméně trvat i po dosažení plnoletosti, pokud dítě nadále potřebuje přítomnost a péči tohoto rodiče, aby mohlo pokračovat ve studiích a dokončit je. Je na předkládajícím soudu, aby posoudil, zda tomu tak ve věci v původním řízení skutečně je (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Teixeira, bod 86).
- 29 Naopak v případě, kdy osoba, která má právo pobytu na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, již nepotřebuje přítomnost a péči rodiče, kterému je svěřena do péče, aby mohla pokračovat ve studiích v hostitelském členském státě a dokončit je, zaniká odvozené právo pobytu rodiče v tomto státě dosažením plnoletosti uvedené oprávněné osoby (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Teixeira, bod 87).

- 30 Jak uvedl generální advokát v bodech 35 až 37 svého stanoviska, otázka, zda plnoleté dítě nadále potřebuje přítomnost a péči rodiče pro pokračování ve studiu a jeho ukončení, představuje skutkovou otázku, jejíž posouzení je pouze na vnitrostátním soudu. Tento soud v tomto ohledu může vzít v úvahu okolnosti a indicie vlastní sporu v původním řízení, které ukazují na skutečnou nezbytnost, jako jsou zejména věk dítěte, bydliště v domácnosti rodičů nebo skutečnost, že k pokračování ve studiu a jeho ukončení potřebuje finanční nebo citovou podporu rodičů.
- 31 Na první čtyři otázky je tedy třeba odpovědět tak, že rodič dítěte, které dosáhlo plnoletosti a získalo přístup ke vzdělávání na základě článku 12 nařízení č. 1612/68 může i nadále požívat odvozeného práva pobytu na základě téhož ustanovení, pokud toto dítě nadále potřebuje přítomnost a péči tohoto rodiče k pokračování ve studiu a jeho ukončení, což musí posoudit předkládající soud s ohledem na veškeré okolnosti věci, která mu byla předložena.

K páté otázce

- 32 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda mohou být doby pobytu v hostitelském členském státě uskutečněny pouze na základě článku 12 nařízení č. 1612/68 rodinnými příslušníky občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, vzaty v úvahu pro účely nabytí práva trvalého pobytu ve smyslu směrnice 2004/38 těmito rodinnými příslušníky, když nebyly splněny podmínky pro udělení práva pobytu na základě této směrnice.
- 33 Je třeba připomenout, že směrnice 2004/38 se týká dvou různých situací, ve kterých rodinní příslušníci občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, mohou získat právo trvalého pobytu ve smyslu této směrnice. Podle čl. 16 odst. 2 uvedené směrnice se právo trvalého pobytu podle odstavce 1 tohoto článku vztahuje rovněž na rodinné příslušníky, pokud s občanem Unie v hostitelském členském státě nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let. Článek 17 téže směrnice stanoví za určitých podmínek výjimky pro osoby již nepracující v hostitelském členském státě a jejich rodinné příslušníky. Podle článku 18 směrnice 2004/38 kromě toho rodinní příslušníci občana Unie, na něž se vztahují její čl. 12 odst. 2 a čl. 13 odst. 2, kteří splňují podmínky uvedeného ustanovení, nabývají právo trvalého pobytu poté, co v hostitelském členském státě nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let.
- 34 Pro použití čl. 16 odst. 2 směrnice 2004/38 je třeba konstatovat, že nabytí práva rodinných příslušníků občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, na trvalý pobyt závisí každopádně na okolnosti, zda sám tento občan splňuje podmínky stanovené v čl. 16 odst. 1 této směrnice a zda kromě toho uvedení rodinní příslušníci s tímto občanem během dotčené doby pobývali.
- 35 Co se týče podmínek, které musí splnit občan Unie, je třeba uvést, že ohledně čl. 16 odst. 1 směrnice 2004/38 Soudní dvůr již rozhodl, poté co přezkoumal cíle, jakož i celkový a konkrétní kontext této směrnice, že pojem legálního pobytu, který je vyjádřen výrazem „legálně pobývají“ uvedeným v čl. 16 odst. 1 směrnice 2004/38, je třeba chápat jako pobyt v souladu s podmínkami stanovenými touto směrnicí, a zejména podmínkami stanovenými v jejím čl. 7 odst. 1, a že v důsledku toho nelze pobyt v souladu s právem členského státu, který nesplňuje podmínky uvedené v tomto čl. 7 odst. 1, považovat za „legální“ ve smyslu uvedeného čl. 16 odst. 1 (rozsudek ze dne 21. prosince 2011, Ziolkowski a Szeja, C-424/10 a C-425/10, Sb. rozh. s. I-14035, body 46 a 47).
- 36 Co se týče nabytí práva trvalého pobytu rodinnými příslušníky občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, povinnost pobývat s tímto občanem v hostitelském členském státě po dotčenou dobu, připomenutá v bodě 34 tohoto rozsudku, předpokládá nezbytně, že zároveň mají právo pobytu na základě čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/38, jako rodinní příslušníci doprovázející nebo následující tohoto občana.

- 37 Z toho plyne, že pro účely nabytí práva rodinných příslušníků občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, na trvalý pobyt na základě čl. 16 odst. 2 směrnice 2004/38 mohou být vzaty v úvahu pouze doby pobytu těchto rodinných příslušníků, které splňují podmínky stanovené v čl. 7 odst. 2 této směrnice.
- 38 Stejně tak článek 18 směrnice 2004/38 tím, že odkazuje na čl. 12 odst. 2 a čl. 13 odst. 2 této směrnice, vymezuje právo trvalého pobytu, kterého se týká, jelikož takové právo mají jen rodinní příslušníci občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu a jejichž právo pobytu je zachováno v případě smrti tohoto občana, rozvodu, prohlášení manželství za neplatné nebo ukončení registrovaného partnerství, a kromě toho je uvedené právo pobytu podřízeno podmínce, že dotčené osoby mohou před nabytím práva trvalého pobytu prokázat, že splňují tytéž podmínky, jako jsou uvedeny v čl. 7 odst. 1 písm. a), b) nebo d) směrnice 2004/38.
- 39 V důsledku toho mohou být pro účely nabytí práva rodinných příslušníků občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, na trvalý pobyt ve smyslu této směrnice vzaty v úvahu pouze doby pobytu, které splňují podmínky stanovené směrnicí 2004/38.
- 40 Okolnost, že rodinný příslušník občana Unie, který nemá státní příslušnost žádného členského státu, pobýval v členském státě pouze na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, nemůže mít tedy žádný vliv na nabytí práva trvalého pobytu ve smyslu směrnice 2004/38.
- 41 Takový závěr nemůže být vyvrácen konstatováním provedeným v rozsudku ze dne 7. října 2010, Lassal (C-162/09, Sb. rozh. s. I-9217), podle kterého musí být pro účely nabytí práva trvalého pobytu na základě čl. 16 odst. 1 směrnice 2004/38 zohledněn nepřetržitý pobyt po dobu pěti let, uskutečněný před datem provedení této směrnice v dotčeném členském státě v souladu s předpisy unijního práva předcházejícími tomuto datu.
- 42 Zprvce mohou být pro účely nabytí práva rodinných příslušníků občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, na trvalý pobyt ve smyslu směrnice 2004/38 vzaty v úvahu pouze doby pobytu, které splňují podmínky stanovené touto směrnicí, jak vyplývá z bodů 33 až 39 tohoto rozsudku.
- 43 Zadruhé je třeba uvést, že ve věci, ve které byl vydán výše citovaný rozsudek Lassal, bylo nesporné, že dotčená osoba byla „pracovníkem“ ve smyslu unijního práva, a že tedy splňovala podmínku stanovenou v čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice 2004/38.
- 44 Je jistě pravda, že jelikož k většině dob pobytu dotčené osoby v dotčeném členském státě došlo před vydáním směrnice 2004/38, mohly být uvedené doby uskutečněny pouze „podle předpisů unijního práva předcházejících“ této směrnicí. Takové znění výše citovaného rozsudku Lassal musí být však chápáno v rámci otázek položených předkládajícím soudem, které se netýkaly hmotných podmínek legálního pobytu ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice 2004/38, ale zacházení s dobami pobytu, které splňují tyto podmínky, které byly uskutečněny přede dnem provedení uvedené směrnice v tomto členském státě.
- 45 Naopak pojem legálního pobytu, který je vyjádřen výrazem „legálně pobývají“ uvedeným v čl. 16 odst. 1 směrnice 2004/38, byl poprvé analyzován až ve výše citovaném rozsudku Ziolkowski a Szeja.
- 46 Kromě toho je třeba připomenout, že účelem směrnice 2004/38 je překonat odvětvový a rozdrobený přístup k právu volného pohybu a pobytu, aby byl výkon tohoto práva usnadněn, a to vypracováním jediného legislativního aktu, který bude kodifikovat a revidovat nástroje unijního práva předcházející této směrnicí, a dále že tato směrnice stanovila postupný systém, pokud jde o právo pobytu v hostitelském členském státě, který v podstatě přebírá fáze a podmínky stanovené v jednotlivých nástrojích unijního práva a judikatuře, jež předcházejí této směrnicí, a vede k přiznání práva trvalého pobytu (viz výše citovaný rozsudek Ziolkowski a Szeja, body 37 a 38).

- 47 Pojem „předpisy unijního práva předcházející“ směrnici 2004/38, o který jde v bodě 40 výše citovaného rozsudku Lassal, musí být tedy chápán tak, že se vztahuje k nástrojům, které tato směrnice kodifikovala, revidovala a zrušila, a nikoliv k takovým nástrojům, jako je článek 12 nařízení č. 1612/68, které touto směrnicí nebyly ovlivněny.
- 48 Vzhledem k výše uvedeným úvahám je třeba na pátou otázku odpovědět, že doby pobytu v hostitelském členském státě uskutečněné pouze na základě článku 12 nařízení č. 1612/68 rodinnými příslušníky občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, nemohou být vzaty v úvahu pro účely nabytí práva trvalého pobytu ve smyslu směrnice 2004/38 těmito rodinnými příslušníky, když nebyly splněny podmínky pro udělení práva pobytu na základě této směrnice.

K nákladům řízení

- 49 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) **Rodič dítěte, které dosáhlo plnoletosti a získalo přístup ke vzdělávání na základě článku 12 nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004, může i nadále požívat odvozeného práva pobytu na základě téhož ustanovení, pokud toto dítě nadále potřebuje přítomnost a péči tohoto rodiče k pokračování ve studiu a jeho ukončení, což musí posoudit předkládající soud s ohledem na veškeré okolnosti věci, která mu byla předložena.**
- 2) **Doby pobytu v hostitelském členském státě uskutečněné pouze na základě článku 12 nařízení č. 1612/68, ve znění směrnice 2004/38, rodinnými příslušníky občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, nemohou být vzaty v úvahu pro účely nabytí práva trvalého pobytu ve smyslu uvedené směrnice těmito rodinnými příslušníky, když nebyly splněny podmínky pro udělení práva pobytu na základě této směrnice.**

Podpisy.